

5. Кодекс адміністративного судочинства України: кодекс від 06.07.2005 № 2747-IV. *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1918.
6. Селіванов А.О Публічна влада і громадянин в умовах застосування судової адміністративної юстиції (проблеми теорії і практики). *Право України*. 2006. № 9. С. 28–33.
7. Мирошниченко Ю.М. Адміністративний позов: правова природа та сутнісна характеристика. *Судова апеляція*. 2008. № 3. С. 89–95.
8. Осокіна Г.Л. Проблемы иска и права на иск. Под ред.: Грицанов А.С. Томск : Изд-во Том. ун-та, 1989. 196 с.
9. Закаленко О.В. Теоретичні засади пізнання адміністративного позову. *Наше право*. 2014. № 6. С. 52–56.
10. Ківалов С. В. Адміністративний позов як категорія адміністративного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 7–18.

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.18>

КОМЗЮК А.Т., КОМЗЮК М.А., ЛИПІЙ Є.А.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ, ВВЕДЕНОГО В УКРАЇНІ У ЗВ'ЯЗКУ З МОСКОВСЬКОЮ ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ**ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW IMPOSED IN UKRAINE DUE TO THE MOSCOW MILITARY AGGRESSION**

В статті з'ясовано, що адміністративно-правові режими зазвичай класифікують за різними ознаками на звичайний і надзвичайний; загальний і спеціальний; стимулюючий і обмежувальний; загальнодержавний, регіональний і місцевий; постійний і тимчасовий тощо. З огляду на це адміністративно-правовий режим воєнного стану можна кваліфікувати як надзвичайний, спеціальний, обмежувальний, загальнодержавний, тимчасовий порядок адміністративно-правового регулювання публічного управління в умовах дії такого стану. Наголошено, що головна загроза конституційним правам і свободам громадян та правам і законним інтересам юридичних осіб іде від агресора, кожного озброєного окупанта, і протидія агресії у першу чергу сприяє захисту людей, їх життя і здоров'я, інших прав і свобод. В той же час українська держава не може відмовитись від гарантування дотримання цих прав і свобод у діяльності власних органів, їх службових та посадових осіб. Проте у повному обсязі зробити це, звісно, неможливо. Саме тому постає питання про межі та порядок обмеження окремих прав і свобод громадян в умовах воєнного стану. Визначено поняття та зміст адміністративно-правового режиму воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. Цей режим розуміється як надзвичайний, спеціальний, обмежувальний, загальнодержавний, тимчасовий порядок адміністративно-правового регулювання, що створює бажаний стан публічного управління через запровадження його особливих структур, інструментів

© КОМЗЮК А.Т. – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 (Харківський національний університет внутрішніх справ), ORCID: 0000-0002-7377-9241

© КОМЗЮК М.А. – кандидат юридичних наук, доцент, докторант (Харківський національний університет внутрішніх справ), ORCID: 0000-0002-7656-1061

© ЛИПІЙ Є.А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук (Полтавський державний медичний університет), ORCID: 0000-0001-9952-83X

та процедур, а також особливого порядку реалізації прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб на період дії такого стану. Визначено і охарактеризовано складові адміністративно-правового режиму воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією, які становлять його зміст: 1) встановлення особливого порядку організації та діяльності суб'єктів публічного управління – органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави; 2) визначення обсягу і меж тимчасового обмеження та особливого порядку реалізації прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб; 3) визначення видів та порядку реалізації заходів правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: *правовий режим, адміністративно-правовий режим, військова агресія, воєнний стан, публічне управління, права і свободи громадян, заходи правового режиму воєнного стану.*

The article found out that administrative and legal regimes are usually classified according to different characteristics into ordinary and extraordinary; general and special; stimulating and restrictive; national, regional and local; permanent and temporary etc. In view of this, the administrative-legal regime of martial law can be qualified as an emergency, special, restrictive, nationwide, temporary order of administrative-legal regulation of public administration under the conditions of such a state. It was emphasized that the main threat to the constitutional rights and freedoms of citizens and the rights and legitimate interests of legal entities comes from the aggressor, every armed occupier, and countering aggression primarily contributes to the protection of people, their lives and health, and other rights and freedoms. At the same time, the Ukrainian state cannot refuse to guarantee the observance of these rights and freedoms in the activities of its own bodies, their officials and officials. However, it is, of course, impossible to do this in full. That is why the question arises about the limits and the procedure for restricting individual rights and freedoms of citizens in the conditions of martial law. The concept and content of the administrative and legal regime of martial law imposed in Ukraine due to the moscow military aggression are defined. This regime is understood as an emergency, special, restrictive, national and temporary procedure of administrative and legal regulation, which creates the desired state of public administration through the introduction of its special structures, tools and procedures, as well as a special procedure for exercising rights and freedoms of citizens and rights and legal interests of legal entities for the period of such condition. The components of the administrative and legal regime of martial law imposed in Ukraine due to the moscow military aggression, which constitute its content, are identified and characterized: 1) establishment of a special procedure for the organization and activity of subjects of public administration – executive bodies and local self-government bodies, aimed at ensuring the defense of Ukraine, protection of public safety and the interests of the state; 2) determination of the scope and limits of temporary restriction and special procedure for exercising the rights and freedoms of citizens and the rights and legitimate interests of legal entities; 3) determination of the types and procedure for implementing measures of the martial law regime.

Key words: *legal regime, administrative and legal regime, military aggression, martial law, public administration, rights and freedoms of citizens, measures of martial law regime.*

Постановка проблеми. Україна з моменту відновлення державності у 1991 р. основними засадами своєї зовнішньої політики неодмінно проголошувала миролюбність, відмову від використання сили у вирішенні конфліктних ситуацій, невтручання у внутрішні справи інших держав тощо. На їх підтвердження наша держава добровільно відмовилась від потужного ядерного арсеналу в обмін на обіцянку гарантувати безпеку від кількох наймогутніших у військовому плані країн, серед яких була і росія. Проте це не завадило останній розпочати проти України у 2014 р. спочатку гібридну війну, а 24 лютого 2022 р. – повномасштабну збройну агресію. З метою захисту своєї державності, знищення якої й стало головною метою рашистських загарбників, Україна

мобілізувала всі наявні ресурси, продемонструвала надзвичайну згуртованість суб'єктів влади і всього суспільства. Важливим політико-правовим інструментом, спрямованим на організацію відсічі збройної агресії, захист державної незалежності та територіальної цілісності України, забезпечення прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб, стало запровадження воєнного стану на всій території держави. Відтак актуальним завданням правової науки є формування розуміння сутності та змісту цього явища, виявлення особливостей адміністративно-правового регулювання його режиму.

Стан дослідження проблеми. У вітчизняній науці адміністративного права адміністративно-правовим режимам досі приділялась, на нашу думку, недостатня увага. Їх загальним питанням присвячено поодинокі праці А. В. Басова, В. В. Белевцевої, В. М. Завгородньої, Н. В. Коваленко, О. О. Крест'янінової, С. О. Кузніченка, О. В. Маковської, В. Я. Настюка та деяких інших вчених. Проблеми ж введення воєнного стану та його адміністративно-правового режиму у вітчизняній юридичній літературі, тим більше введеного в Україні у зв'язку з рашистською військовою агресією, практично не знайшли висвітлення.

Завданням даного дослідження є визначення поняття та змісту адміністративно-правового режиму воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння поняття адміністративно-правового режиму воєнного стану необхідно насамперед визначитись з термінами «правовий режим», «адміністративно-правовий режим» та «воєнний стан».

У загальній теорії права поняття правового режиму має різні тлумачення. У найширшому розумінні він розглядається як результат правового регулювання, тобто як певний стан врегульованості суспільних відносин. У такому розумінні правовий режим – це зовнішній прояв (правова форма) правового регулювання у певній сфері суспільного життя. Він відображає динаміку правовідносин, яка досягається шляхом трансформації всіх елементів правового впливу: як правових засобів (норм права, актів реалізації та застосування, юридичних фактів тощо), так і інших правових явищ (правосвідомості, правової культури, правових принципів), які у взаємодії досягають мети регулювання. У такому значенні правовий режим є органічною частиною державного та політичного режимів, які утверджуються та реально здійснюються саме за допомогою правових режимів [1].

У більш вузькому значенні правовий режим або режим правового регулювання суспільних відносин розуміється як правова форма, що визначає порядок (стан) правового врегулювання конкретної сфери суспільного життя, встановлений через специфічне поєднання мети, предмета, методів, способів і типів правового регулювання, які забезпечують розвиток правовідносин у просторовому й часовому вимірах та їх галузево-правову належність [2]. Узагальнено правовий режим визначають як особливий порядок правового регулювання, який виражається в певному поєднанні юридичних засобів і створює бажаний соціальний стан і конкретний ступінь сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права [3].

Зазначені характеристики властиві, звичайно, й адміністративно-правовому режиму, який також можна розглядати як особливий порядок адміністративно-правового регулювання, що створює бажаний стан публічного управління через запровадження його структур, інструментів та процедур, а також порядку реалізації прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб.

В адміністративно-правовій літературі цей режим визначають неоднаково:

– як поєднання адміністративно-правових засобів регулювання, що виявляється в централізованому порядку, імперативному методі правового впливу та юридичній нерівності суб'єктів правовідносин [4, с. 282];

– як чітко прописаний в законодавстві правовий інститут, пов'язаний з комплексом юридичних засобів – принципів, способів і методів регулювання, процесуальних форм відповідальності та захисту [5, с. 263];

– як особливу форму правового регулювання суспільних відносин, яка базується на поєднанні комплексу юридичних, організаційних і технічних процедур та адміністративно-правових засобів і визначає міру можливої й належної поведінки суб'єктів, надає особливій спрямованості суспільним відносинам у сфері публічної влади [6];

– як специфічні засоби правового регулювання, серед яких домінують заборони, розпорядження та загальнообов'язкові приписи [7, с. 22];

– як сукупність правил діяльності, дій та установок, запровадження яких обумовлено специфікою предмета регулювання, що полягає у встановленні сукупності правил, сформульованих

у формі дозволів, заборон, регламентів, процедур, яких повинні дотримуватися суб'єкти публічного управління, з метою найбільш ефективного забезпечення прав, свобод, законних інтересів фізичних осіб, прав та свобод юридичних осіб, забезпечення і підтримання суверенітету й оборони держави, інтересів безпеки й охорони громадянського порядку [8] тощо. Як бачимо, у жодному із наведених визначень автори з незрозумілих причин не використовують термін «порядок регулювання», хоча саме він є ключовим для всіх правових режимів.

Адміністративно-правові режими зазвичай класифікують за різними ознаками на звичайний і надзвичайний; загальний і спеціальний; стимулюючий і обмежувальний; загальнодержавний, регіональний і місцевий; постійний і тимчасовий тощо. З огляду на це адміністративно-правовий режим воєнного стану можна кваліфікувати як надзвичайний, спеціальний, обмежувальний, загальнодержавний, тимчасовий порядок адміністративно-правового регулювання публічного управління в умовах дії такого стану.

Щодо поняття воєнного стану варто зазначити, що воно отримало законодавче визначення. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [9].

Отже, підставою введення воєнного стану є збройна агресія чи загроза нападу, небезпека державній незалежності України, її територіальній цілісності. Нацистська рф, армія якої віроломно вторглась на територію України, цинічно прикриває свій напад терміном «спеціальна військова операція» (хоча використання цього терміна, враховуючи, що «операція» проводиться на території іншої суверенної держави, нічого не змінює, оскільки будь-яке використання збройних сил щодо інших держав визнається актом агресії, про що мова піде далі), тому необхідно також уточнити поняття «збройна агресія». Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оборону України» збройна агресія – це застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України [10] (подібне визначення агресії дається у міжнародному праві, зокрема у Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року – це застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності чи політичної незалежності іншої держави, або якимось іншим чином, несумісним зі Статутом ООН [11]).

Збройною агресією проти України вважаються, зокрема такі дії як вторгнення або напад збройних сил іншої держави або групи держав на територію України, а також окупація або анексія частини території України; блокада портів, узбережжя або повітряного простору, порушення комунікацій України збройними силами іншої держави або групи держав; напад збройних сил іншої держави або групи держав на військові сухопутні, морські чи повітряні сили або цивільні морські чи повітряні флоти України; дії іншої держави (держав), яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження третій державі, використовувалася цією третьою державою (державами) для вчинення актів агресії, та ін. [10]. Такі ж форми агресії перераховано також у згаданій Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 р.

Законодавством чітко визначено порядок введення і припинення воєнного стану. Зокрема ст. 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає, що пропозиції щодо його введення в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентів України подає Рада національної безпеки і оборони України. Президент України у разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях видає відповідний Указ і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект Закону. Верховна Рада України у таких випадках збирається на засідання у дводенний строк без скликання та розглядає питання щодо затвердження Указу Президента України у порядку, встановленому Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України. Указ Президента України про введення воєнного стану, затверджений Верховною Радою України, офіційно оприлюднюється разом із Законом щодо затвердження такого Указу та набирає чинності одночасно з набранням чинності цим Законом [9].

Так, у зв'язку з військовою агресією ер-єфії проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України,

Закону України «Про правовий режим воєнного стану» Указом від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», який було затверджено Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, Президент України постановив ввести в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. Указом, зокрема було приписано уповноваженим владним суб'єктам здійснювати передбачені Законом заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави; визначено види конституційних прав і свобод людини і громадянина, які можуть бути тимчасово обмежені, а також межі та обсяг тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб; доручено відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування утворити ради оборони та запроваджувати і здійснювати заходи правового режиму воєнного стану [12]. Дію цього Указу, на жаль, вже кілька разів було продовжено.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан на всій території України або в окремих її місцевостях припиняється після закінчення строку, на який його було введено. До закінчення цього строку та за умови усунення загрози нападу чи небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності Президент України може прийняти Указ про скасування воєнного стану, про що має бути негайно оголошено через засоби масової інформації [9].

З викладеного можна зробити висновок, що адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією, включає: 1) встановлення особливого порядку організації та діяльності суб'єктів публічного управління – органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави; 2) визначення обсягу і меж тимчасового обмеження та особливого порядку реалізації прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб; 3) визначення видів та порядку реалізації заходів правового режиму воєнного стану. Зупинимось на цих складових детальніше.

Головною особливістю організації публічного управління в умовах воєнного стану варто визнати створення тимчасових державних органів – військових адміністрацій. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» вони можуть утворюватися на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Рішення про утворення військових адміністрацій приймається Президентом України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування [9].

Діяльність військових адміністрацій з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану реалізується за спрямування, координації та контролю Генерального штабу Збройних Сил України (а районних військових адміністрацій – також обласних військових адміністрацій), а з інших питань – Кабінету Міністрів України (а районних військових адміністрацій – також обласних державних адміністрацій) у межах своїх повноважень. Безпосереднє керівництво військовими адміністраціями здійснюють їхні начальники [9].

Крім утворення особливих владних структур в умовах воєнного стану органи виконавчої влади, зокрема Кабінет Міністрів України, інші державні органи, військове командування, військові адміністрації, органи місцевого самоврядування продовжують здійснювати свої повноваження, надані їм Конституцією України та законами України. Більше того, у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідальну діяльність [9].

Особливого статусу на період воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією, набуває Генеральний штаб Збройних Сил України та інше військове командування (до нього належать командування об'єднаних сил Збройних Сил України, командування видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, управління оперативних командувань, командири військових з'єднань, частин Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України) [12]. Це й зрозуміло, адже саме на них покладається завдання щодо відвернення загрози, відсічі збройної агресії та

забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України та її територіальній цілісності.

З приводу тимчасового обмеження конституційних прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного стану варто насамперед зазначити, що головна загроза їм іде від агресора, кожного озброєного окупанта, і протидія агресії у першу чергу сприяє захисту людей, їх життя і здоров'я, інших прав і свобод. В той же час українська держава не може відмовитись від гарантування дотримання цих прав і свобод у діяльності власних органів, їх службових та посадових осіб. Проте у повному обсязі зробити це, звісно, неможливо. Саме тому постає питання про межі та порядок обмеження окремих прав і свобод громадян в умовах воєнного стану.

Стаття 64 Конституції України передбачає, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених самою Конституцією. Зокрема маються на увазі саме умови воєнного стану, коли допускаються окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. В той же час не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції [13].

Відповідно до цієї конституційної норми у п. 3 Указу Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 181-р встановлено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст.ст. 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України [12]. Отже, насамперед необхідно підкреслити, що обмеженню підлягають не всі права і свободи, а лише перераховані в Указі. Мова йде про такі права і свободи, передбачені Конституцією України: право на недоторканність житла (ст. 30), право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31), право на невтручання в особисте і сімейне життя (ст. 32), свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України (ст. 33), свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань (ст. 34), право брати участь в управлінні державними справами (ст. 38), право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації (ст. 39), право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 41), право на підприємницьку діяльність (ст. 42), право на працю (ст. 43), право на страйк (ст. 44), право на освіту (ст. 53). Аналіз можливих обмежень зазначених прав і свобод, так само як і наявних їх порушень (наприклад, особливості трудової діяльності осіб, щодо яких запроваджена трудова повинність, застосування поліцейських заходів та інших заходів адміністративного примусу, відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, тощо) потребує окремого дослідження.

Зміст правового режиму воєнного стану виявляється у заходах, які запроваджуються під час його дії. Статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено, що в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, заходи правового режиму воєнного стану можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених Указом Президента України про введення воєнного стану [9].

Крім згаданого Закону конкретні види заходів правового режиму воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією, визначено Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р (звернемо увагу на помилку у назві Плану: замість «заходів здійснення» має бути навпаки – «здійснення заходів», як правильно вжито у назві розпорядження – «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні»). Відповідальними за запровадження заходів, передбачених цим Планом, у переважній більшості випадків є військове командування, військові адміністрації (у разі утворення) та ради оборони відповідних регіонів, а серед органів, що залучаються до здійснення цих заходів, найчастіше згадуються МВС, СБУ, Мінюст, Мінекономіки, Міненерго, Мінінфраструктури, Міноборони, Мінрегіон, Національна гвардія, Національна поліція, ДСНС, обласні, Київська міська держадміністрації та інші державні органи [14].

Серед таких заходів передбачені, зокрема організація посиленої охорони та оборони важливих об'єктів; запровадження комендантської години, а також встановлення спеціального

режиму світломаскування; визначення та виконання першочергових заходів підготовки території відповідних адміністративно-територіальних одиниць до оборони; проведення перевірки документів в осіб, а в разі потреби – огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян; встановлення особливого режиму у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби; проведення евакуації населення, а також матеріальних і культурних цінностей; примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, для потреб держави; порушення питання про заборону діяльності політичних партій, якщо вона є антиукраїнською; запровадження у разі потреби нормованого забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами; забезпечення належного функціонування дорожнього господарства та транспортної інфраструктури тощо [14]. Зазначені заходи також можуть стати предметом окремого дослідження.

Висновки. Підсумовуючи викладене, адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією, можна визначити як надзвичайний, спеціальний, обмежувальний, загальнодержавний, тимчасовий порядок адміністративно-правового регулювання, що створює бажаний стан публічного управління через запровадження його особливих структур, інструментів та процедур, а також особливого порядку реалізації прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб на період дії такого стану.

До складових адміністративно-правового режиму воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією, які становлять його зміст, варто віднести: 1) встановлення особливого порядку організації та діяльності суб'єктів публічного управління – органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави; 2) визначення обсягу і меж тимчасового обмеження та особливого порядку реалізації прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб; 3) визначення видів та порядку реалізації заходів правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Мінка Т. П. Онтологічна характеристика правового режиму. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 123–127.
2. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. 2-ге вид. Київ : Алерта, 2010. URL: <https://moreknig.org/reader/32221/page/58/>
3. Маковська О. В. Поняття і класифікація адміністративних режимів у теорії адміністративного права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3. С. 197–198.
4. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Х. : Право, 2010. 624 с.
5. Кузниченко С. О. Надзвичайні адміністративно-правові режими: зарубіжний досвід та українська модель : моногр. Вид. 2-ге. Одеса : ОДУВС, 2011. 324 с.
6. Коваленко Н. Поняття та ознаки адміністративно-правового режиму. *Адміністративне право і процес*. 2020. № 1. С. 106–110.
7. Настюк В. Я., Белевцева В. В. Адміністративно-правові режими в Україні : монографія. Х. : Право, 2009. 128 с.
8. Гусар О. А., Мандрика О. П., Рустамова М. І. *Юридичний вісник*. 2020. № 4 (57). С. 69–74.
9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
10. Про оборону України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.
11. Визначення агресії : затверджено Резолюцією 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-74#Text
12. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022, затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
13. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
14. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text>